
Recht voor organisaties

Recht en bedrijfskundige aspecten

Mr. R. Westra

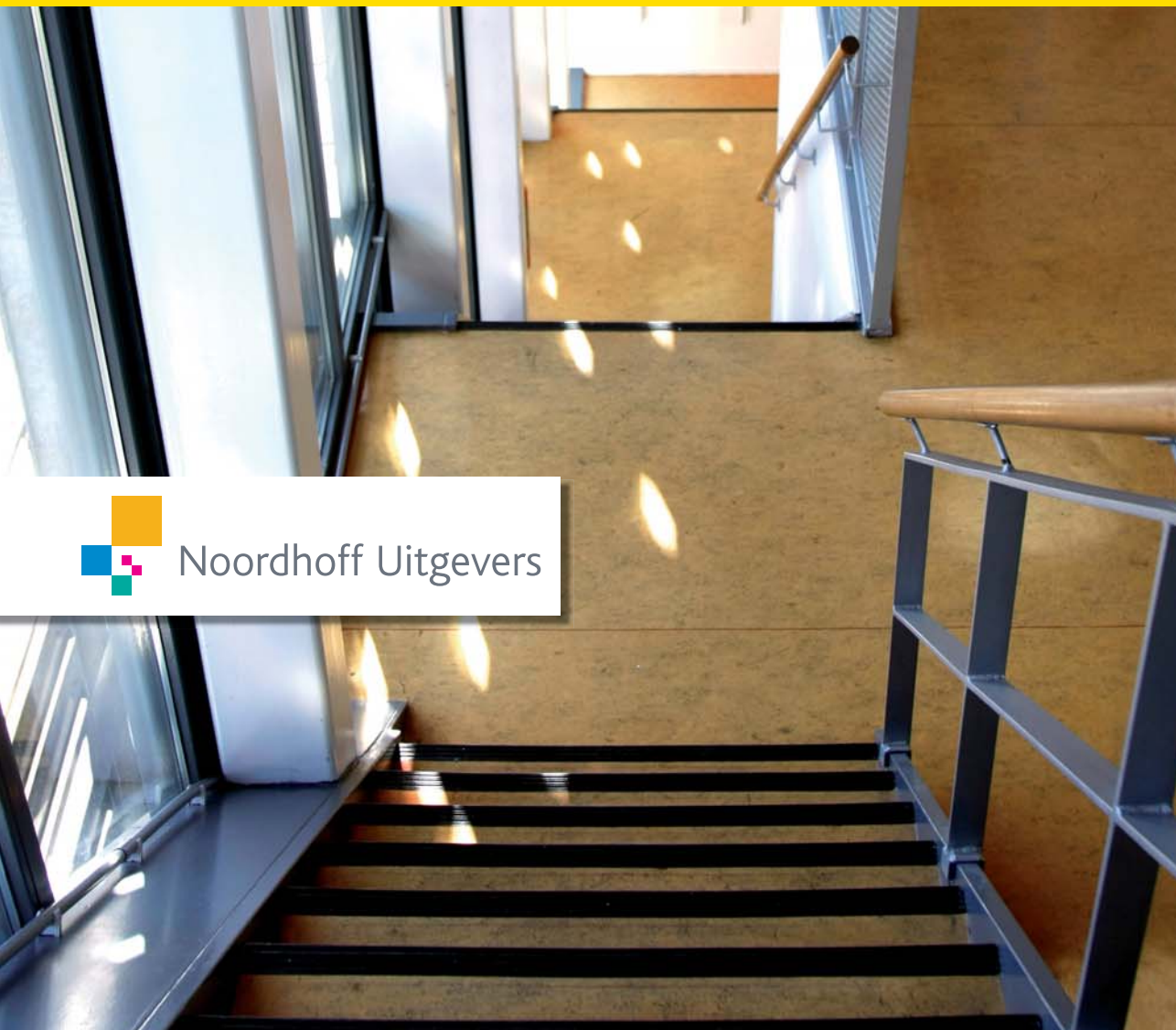

Eerste druk

Noordhoff Uitgevers

Recht voor organisaties

Recht en bedrijfskundige aspecten

Mr. Robert Westra

Eerste druk

Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten

Ontwerp omslag: G2K, Groningen/Amsterdam

Omslagillustratie: iStockphoto

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB
Groningen, e-mail: info@noordhoff.nl

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die desondanks onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich aanbevolen.

Deze uitgave is gedrukt op FSC-papier.

0 / 12

© 2012 Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Houten, The Netherlands.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

ISBN (ebook) 978 90 01 84917 7

ISBN 978 90 01 81419 9

NUR 820

Woord vooraf

Recht voor organisaties is bestemd voor gebruik in het hoger beroepsonderwijs. Het boek is een geïntegreerde behandeling van het ondernemingsrecht, arbeidsrecht, privaatrecht, handelsrecht en delen van het publiekrecht. In dit boek staan organisaties centraal. Een organisatie is op grond van haar doelstellingen een profit- of een non-profitorganisatie en zij heeft een eigen interne structuur. In deze interne structuur hebben het ondernemingsrecht, het arbeidsrecht en andere rechtsgebieden soms een leidende rol en dan weer een ondersteunende rol voor het management. Dat geldt ook voor de verhouding die de organisatie heeft met haar externe omgeving, haar markt, haar concurrenten, potentiële partners en de overheid. Het recht als vakgebied wordt in dit boek eerst inhoudelijk behandeld om daarna ook een juridisch en bedrijfskundig verband te leggen tussen diverse rechtsgebieden onderling en tussen het vakgebied recht en andere vakgebieden.

Een afgestudeerde hbo-student zal in zijn latere werkzaamheden geregeld te maken krijgen met juridische onderwerpen. Dat vereist kennis, inzicht en vaardigheid om de wet- en regelgeving over deze onderwerpen te herkennen en om ze in de organisatie toe te passen. Het boek gaat in op veel onderwerpen uit het ondernemingsrecht, het arbeidsrecht en het handelsrecht. Ook worden verschillende soorten van overeenkomsten behandeld zoals de koop-, lease- en franchiseovereenkomst en ook wordt ingegaan op het fenomeen van de algemene voorwaarden. Organisaties worden overgenomen of werken samen met andere organisaties. De verschillende vormen van overname en samenwerking worden daarom ook behandeld. Eveneens komen in het kader van de relatie met de overheid publiekrechtelijke regelgeving aan bod zoals de Wabo, milieuwetgeving, Wet op de economische delicten, strafrecht en de Wet Bibob. Het leerstuk over de onrechtmatige daad is ook opgenomen en tot slot wordt uitleg gegeven over het verhaalsrecht en faillissement.

Het boek start met een bedrijfskundig basishoofdstuk waarin visie, missie, strategie, tactiek en operationele aspecten van organisaties in beeld worden gebracht. In de daaropvolgende hoofdstukken wordt ingegaan op juridische onderwerpen waarbij ook het verband wordt gelegd tussen het recht en andere vakgebieden. Het boek bevat zeer veel praktijkvoorbeelden en veel oefenmateriaal in de vorm van tussenvragen en vragen aan de hand van casussen aan het einde van ieder hoofdstuk. De antwoorden op de tussenvragen staan achterin het boek. De antwoorden op de eindvragen staan op www.rechtvoororganisaties.noordhoff.nl. De schrijver wenst alle lezers een leerzame leestijd toe.

Tot slot bedank ik Marian Ruding voor haar maandenlange support, ook in het buitenland, waardoor ik het boek heb kunnen schrijven. En voor onze dochters Jolie, Vonne en Laura: dames, het boek is echt klaar.

De tekst is bijgewerkt tot en met december 2011.

Mr. Robert Westra
Arnhem

Inhoud

1 Ondernemingsrecht en bedrijfskundige aspecten 9

- 1.1 Ondernemingsrecht en bedrijfskunde 10
- 1.2 Interne sturing 11
  - [Samenvatting 14](#)
  - [Eindvragen 15](#)

2 Ondernemingsrecht 17

- 2.1 Onderneming en rechtspersoon 18
- 2.2 Vertegenwoordiging en volmacht 19
- 2.3 Handelsregister 20
  - [Samenvatting 21](#)
  - [Eindvragen 22](#)

3 Ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid 25

- 3.1 Eenmanszaak 26
- 3.2 Maatschap 27
- 3.3 Vennootschap onder firma 38
- 3.4 Commanditaire vennootschap 43
  - [Samenvatting 46](#)
  - [Eindvragen 47](#)

4 Administratie en jaarrekening 51

- 4.1 Administratie 52
- 4.2 Jaarrekening 53
- 4.3 Bijzondere onderwerpen 60
  - [Samenvatting 60](#)
  - [Eindvragen 62](#)

5 Naamloze en besloten vennootschap 65

- 5.1 Oprichting 66
- 5.2 Vennootschap in oprichting 67
- 5.3 Vermogen 68
- 5.4 Kapitaal 69
- 5.5 Winst en verlies 72

- 5.6 Aandelen [73](#)
- 5.7 Algemene vergadering van aandeelhouders [78](#)
- 5.8 Bestuur [87](#)
- 5.9 Raad van commissarissen [92](#)
- 5.10 Ondernemingsraad [93](#)
- 5.11 Corporate governance code [94](#)
- 5.12 Effectenbeurs [96](#)
- 5.13 Beschermingsconstructies [97](#)
- 5.14 Afwijkende bepalingen voor de besloten vennootschap [101](#)
- 5.15 Flex-bv [104](#)
- 5.16 Ontbinding [108](#)
  - [Samenvatting 110](#)
  - [Eindvragen 112](#)

6 Vereniging, coöperatie, onderlinge waarborgmaatschappij en stichting [119](#)

- 6.1 Vereniging [120](#)
- 6.2 Coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij [129](#)
- 6.3 Stichting [135](#)
- 6.4 Corporate governance [141](#)
  - [Samenvatting 142](#)
  - [Eindvragen 144](#)

7 Arbeidsrecht [151](#)

- 7.1 Arbeidsrecht en humanresources management [152](#)
- 7.2 Soorten overeenkomsten [153](#)
- 7.3 Flexibele arbeidsrelaties [157](#)
- 7.4 Plichten van de werkgever [161](#)
- 7.5 Plichten van de werknemer [172](#)
- 7.6 Rechten van werknemers bij de overgang van de onderneming [175](#)
- 7.7 Enkele bedingen in de arbeidsovereenkomst [178](#)
- 7.8 Disciplinaire maatregelen [183](#)
- 7.9 Einde van de arbeidsovereenkomst [184](#)
- 7.10 Collectief arbeidsrecht [201](#)
- 7.11 Handhaving van het individuele arbeidsrecht [208](#)
  - [Samenvatting 209](#)
  - [Eindvragen 211](#)

8 De organisatie, stakeholders en conflicten [217](#)

- 8.1 Wet op de ondernemingsraden [218](#)
- 8.2 Structuurregeling [226](#)
- 8.3 Interne conflicten [230](#)
  - [Samenvatting 234](#)
  - [Eindvragen 235](#)

9 De organisatie, haar markt en haar partners 239

- 9.1 Intellectueel eigendom 240
- 9.2 Overeenkomsten 253
- 9.3 Samenwerking met organisaties 267
- 9.4 Europese rechtspersonen 276
- 9.5 Concernrecht 277
- 9.6 Internationalisering 280
  - Samenvatting 281
  - Eindvragen 283

10 De overheid, andere marktpartijen en crediteuren 289

- 10.1 Overheid 290
- 10.2 Andere marktpartijen 297
- 10.3 Verhaalsrecht 305
- 10.4 Faillissement 306
- 10.5 Reorganisatie en faillissement 312
  - Samenvatting 313
  - Eindvragen 315

Begrippenlijst 319

Antwoorden tussenvragen 335

Internet 343

Afkortingenlijst 345

Register 347

1

Ondernemingsrecht en bedrijfskundige aspecten

- 1.1 Ondernemingsrecht en bedrijfskunde
- 1.2 Interne sturing

Wat is ondernemingsrecht? Wat is bedrijfskunde? Wat hebben ondernemingsrecht en bedrijfskunde met elkaar te maken? De vragen en antwoorden staan niet op zichzelf. Ze hebben allemaal te maken met organisaties. Dat kunnen profit- en non-profitorganisaties zijn. Organisaties oefenen invloeden uit op hun omgeving en de omgeving oefent invloeden uit op de organisatie.

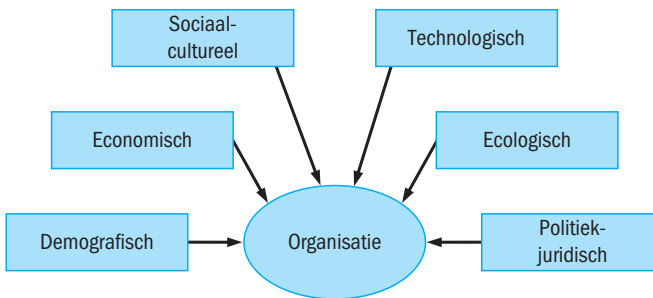
In dit hoofdstuk worden de begrippen bedrijfskunde, bedrijfsmodel en businessmodel uitgelegd. Ook worden de op een organisatie van invloed zijnde externe factoren behandeld en wordt er aandacht geschonken aan de operationele, tactische en strategische kanten van een organisatie.

1.1 Ondernemingsrecht en bedrijfskunde

Een organisatie oefent invloeden uit op haar omgeving. Hierbij kan gedacht worden aan het scheppen van werkgelegenheid, de uitstoot van schadelijke gassen en het sponsoren van een voetbalvereniging. Op haar beurt wordt een organisatie beïnvloed door diverse omgevingsfactoren zoals economische, politieke, sociale en juridische factoren. Dat kan worden verduidelijkt met een model. Dit model wordt in de bedrijfskunde ook wel het DESTEP-model (demografische, economische, sociaal / culturele, technologische, ecologische en politiek / juridische factoren) genoemd. Het model is opgenomen in figuur 1.1.

DESTEP-model

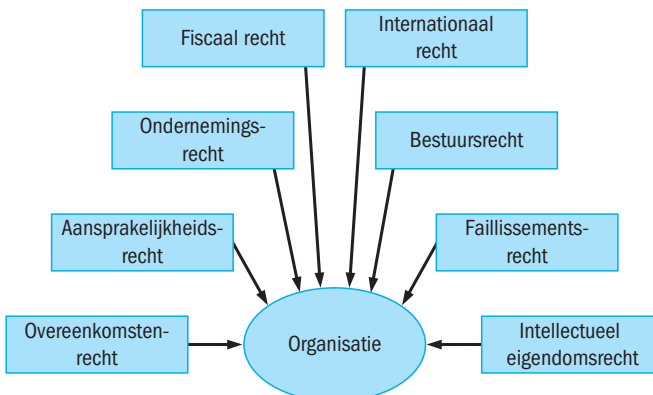
FIGUUR 1.1 DESTEP-model

Wet- en regelgeving zijn de externe politieke invloeden die van invloed zijn op een organisatie. Wet- en regelgeving worden ingedeeld in specifieke onderdelen en deze onderdelen worden rechtsgebieden genoemd. Enkele rechtsgebieden zijn het overeenkomstenrecht, het arbeidsrecht, het ondernemingsrecht, het fiscaal recht, het internationaal recht, het bestuursrecht en het faillissementsrecht. Figuur 1.2 geeft enkele rechtsgebieden aan die van invloed kunnen zijn op een organisatie. Dat kan worden verduidelijkt met een overzicht van de desbetreffende rechtsgebieden.

Rechtsgebieden

FIGUUR 1.2 Rechtsgebieden

Rechtsgebieden hebben in bepaalde gevallen een juridische samenhang. Er is in een dergelijk geval sprake van een zekere integratie van twee rechtsgebieden. Voorbeeld 1.1 verduidelijkt deze juridische samenhang.

VOORBEELD 1.1

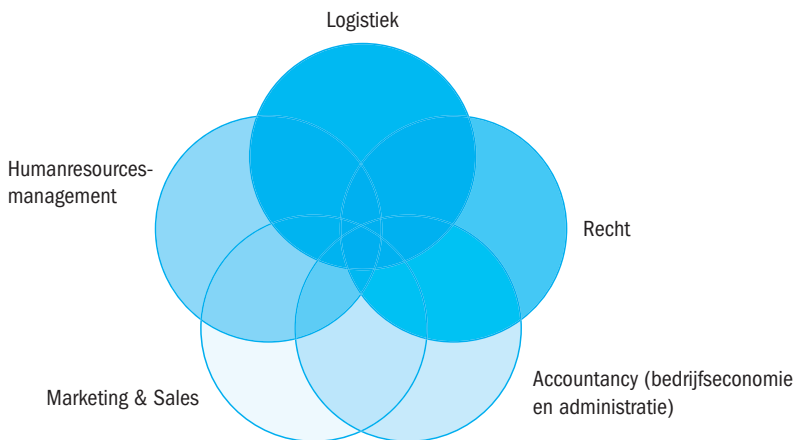
Als een organisatie een vergunning moet hebben voor het uitoefenen van bepaalde activiteiten terwijl deze vergunning ten onrechte door een overheidsinstantie niet wordt verleend, dan kan de organisatie daardoor financiële schade lijden. De

organisatie kan dan wegens schending van het bestuursrecht op grond van het privaatrecht een schadevergoeding vorderen van de desbetreffende overheidsinstantie, bijvoorbeeld de gemeente.

De hiervoor beschreven omgevingsfactoren zoals de economische, politieke, sociale en juridische factoren uit het DESTEP-model, zijn niet alleen factoren die van invloed zijn op een organisatie, zij zijn ook onderdeel van de jaarrekening. Naast het financiële gedeelte vermeldt een jaarrekening ook op welke wijze de organisatie omgaat met haar omgeving. Hiermee zijn we dan beland op het terrein van maatschappelijk verantwoord ondernemen (mvo).

Er is een zekere samenhang tussen rechtsgebieden onderling en er is een samenhang tussen het vakgebied recht en diverse andere vakgebieden zoals in figuur 1.3 wordt aangegeven.

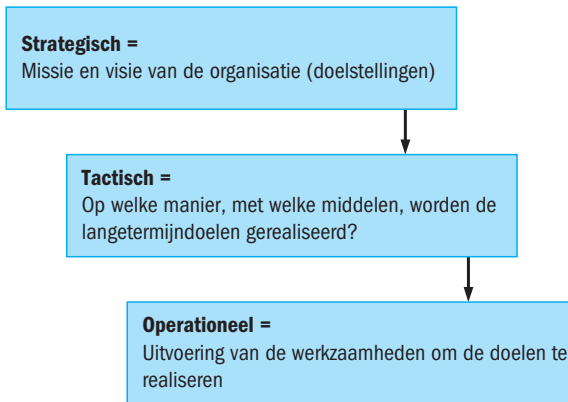
FIGUUR 1.3 Integratie recht en andere vakgebieden

1.2 Interne sturing

Tot slot van dit inleidende bedrijfskundige hoofdstuk kijken we naar de interne sturing bij een organisatie aan de hand van een bedrijfsmodel, opgenomen in figuur 1.4.

FIGUUR 1.4 Interne sturing

Een organisatie heeft een bepaald doel. Om dat doel te kunnen bereiken, zal het management een beleid moeten ontwerpen dat vervolgens moet worden uitgevoerd. Maar wat wil een organisatie? Wat is haar bestaansrecht? De ene organisatie verleent bijvoorbeeld medische diensten en een andere organisatie is sterk gericht op het halen van winst met behoud van werkgelegenheid. Binnen het vakgebied management wordt gewerkt met diverse bedrijfs- of managementmodellen.

Het aansturen of het managen van een organisatie kan worden ingedeeld in drie lagen. Deze drie lagen staan afgebeeld in figuur 1.4.

Om te laten zien dat de theorie daadwerkelijk in de praktijk wordt toegepast, volgt hierna een praktijkvoorbeeld over de publieke omroepvereniging BNN. Een onderwerp dat op haar website staat, is de missie. Deze missie houdt in dat BNN 'vanuit haar oprichtingsgedachte binnen het publieke mediadoomein structureel en duurzaam plek en aandacht wil geven aan jongeren (15–35 jaar)'. BNN wil een omroeporganisatie zijn voor jongeren. Dat vindt zij haar missie. Op welke manier deze missie wordt uitgevoerd, heeft vervolgens te maken met de interne sturing van de organisatie BNN.

TUSSENVRAAG 1.1

De doelgroep van BNN bevindt zich in de leeftijdsschaal van 15–35 jaar. Hoort het vaststellen van deze leeftijdsgroepen tot het strategische niveau of tot het operationele niveau van BNN?

De hiervoor genoemde indeling in drie lagen is gemaakt aan de hand van het model van Kaplan en Norton, ook bekend als de strategiefocus. Het doel van het model is het inkaderen van de besturing van de organisatie op korte, middellange en lange termijn.

Alles wat in een organisatie plaatsvindt, heeft tot doel het primaire proces op de juiste wijze te laten functioneren. Dit primaire proces wordt uitgevoerd met medewerkers, middelen, structuur en cultuur.

Daarvoor moet er sturing plaatsvinden door het management en deze vindt plaats via het strategische, tactische en operationele beleid. Het gaat hier om de afstemming van de interne bedrijfsprocessen van de organisatie zodat de kwaliteit van de organisatie toeneemt.

Om deze afstemming uit te voeren, kan er een onderzoek plaatsvinden waarvan de uitkomsten in een analyse kunnen worden weergegeven. Deze methode is ontwikkeld door de Stanford University en wordt gebruikt om de strategie van een organisatie te bepalen. De uitkomsten van deze SWOT-analyse worden gebruikt om vast te stellen of de strategie aansluit op de ontwikkelingen op de concurrerende markt. SWOT staat voor strengths, weaknesses, opportunities en threats. Vertaald in het Nederlands spreken we van sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen. De interne sterke en zwakke punten gaan over de kenmerken van de organisatie en over het product ten opzichte van de concurrentie. De externe kansen en bedreigingen gaan over ontwikkelingen, gebeurtenissen en invloeden in de markt, waarmee de organisatie of het product te maken heeft.

SWOT

1

TUSSENVRAAG 1.2

Als de concurrentie van een organisatie in een SWOT-analyse wordt geplaatst, behoort de concurrentie tot de zwakten, kansen of bedreigingen?

De sturende strategische, tactische en operationele processen gaan over het plannen, controleren, evalueren en bijsturen van een organisatie. Deze processen worden ook wel managementprocessen genoemd. Strategie van een organisatie kan worden omschreven als het formuleren van een richting voor de toekomst van de organisatie voor een langere termijn. In de tactische laag wordt aandacht geschonken aan de manier waarop deze langetermijnvisie gerealiseerd zal worden. Het uitvoeren van de werkzaamheden, het operationele proces, draagt bij aan de realisering van de langetermijndoelen. Op de website van Koninklijke Wegener NV, een beursgenoteerde onderneming in kranten en multimedia, is te lezen wat tot de taak van het bestuur wordt gerekend. Dat zijn onder andere de realisatie van de doelstellingen van de vennootschap en het bepalen van de strategie en het beleid die moeten leiden tot realisatie van de doelstellingen. Tevens wordt aangegeven dat er wordt gewerkt aan operationele doelstellingen. Ook hier zien we dat de theorie over sturende processen in de praktijk wordt toegepast. Een ander praktijkvoorbeeld over de strategische, tactische en operationele indeling, is te lezen bij de foodretail- en foodserviceonderneming de Koninklijke Sligro Group, vermeld in het Reglement voor de Raad van Commissarissen. In art. 13.2 staat dat de raad van commissarissen aan het eind van ieder kwartaal van de directie een rapport ontvangt, waarin ten minste de hoofdlijnen van het strategisch beleid worden toegelicht.

Strategie

Tactische laag

Operationeel proces

Het mag duidelijk zijn dat organisaties de theorie over missie, visie en strategische, tactische en operationele indeling in de praktijk toepassen.

In de inleiding van dit hoofdstuk staan twee vragen. Een daarvan is: wat is bedrijfskunde? Volgens de website van de Radboud Universiteit Nijmegen, faculteit der managementwetenschappen, is bedrijfskunde 'die tak van de wetenschap die zich bezighoudt met de organisatie en marktomgeving van bedrijven. Bedrijfskunde kent een integrale, multidisciplinaire benadering waarin [...] aandacht wordt besteed aan praktijkgerichte vraagstukken binnen bedrijven, zowel intern als extern' (bron: www.ru.nl, 5 januari 2011).

Aan de hand van de praktijkvoorbeelden zijn bedrijfskundige aspecten inzichtelijk gemaakt. Deze aspecten doen zich voor in iedere organisatie. Bovendien speelt het feit dat diverse vakgebieden, waaronder het recht,

integraal van invloed zijn op een organisatie. In de volgende hoofdstukken wordt ingegaan op de inhoudelijke kanten van diverse rechtsgebieden en het verband tussen het recht en andere vakgebieden.

Samenvatting

Een organisatie oefent invloeden uit op de omgeving en de omgeving oefent invloeden uit op de organisatie. Dat kan worden verduidelijkt met het DESTEP-model. Er is geregeld sprake van een bepaalde mate van integratie van rechtsgebieden en van het vakgebied recht met een ander vakgebied. In een organisatie is er sprake van een strategische, tactische en operationele sturing. Bedrijfskunde houdt zich bezig met de interne organisatie van een organisatie en haar relaties met de omgeving, gebaseerd op een integratie van vakgebieden.

Eindvragen

- 1.1** Bij een commerciële organisatie maakt een speciaal projectteam een SWOT-analyse van de organisatie. De volgende gegevens komen voort uit een intern en extern onderzoek en deze gegevens moeten worden ingedeeld in de vier categorieën van de SWOT-analyse:
- 1 economische recessie;
  - 2 hoge productiekosten;
  - 3 nieuwe afzetmarkt;
  - 4 nadelige veranderende arbeidsrechtelijke wetgeving;
  - 5 schandaal bij de concurrent in verband met kinderarbeid;
  - 6 concurrentie uit een lagelonenland;
  - 7 hoogwaardige kennis bij de eigen medewerkers;
  - 8 hoge werkdruk.

Plaats de hiervoor genoemde onderwerpen, 1 tot en met 8, in een van de kolommen van het schema.

Kansen	Bedreigingen	Sterkten	Zwakten
Extern	Extern	Intern	Intern
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

1.2

- a Noem twee sectoren waarin non-profitorganisaties voorkomen.
- b Noem drie sectoren waarin profitorganisaties voorkomen.
- c Wat betekent de afkorting DESTEP?
- d Wat betekent het als een afdeling van een organisatie een operationele afdeling is?
- e In de bedrijfskunde staat een integrale multidisciplinaire benadering centraal. Wat betekent dat?